

Fridtjof NANSEN

JURNALUL EXPEDIȚIEI SPRE
POLUL NORD

Traducere din limba engleză de
Ioana Opaț

Cuprins

I. Ne pregătim pentru expediția cu sănii.....	9
II. Anul Nou 1895.....	35
III. Pornim la drum.....	67
IV. Ne luăm rămas-bun de la Fram.....	98
V. O luptă grea.....	114
VI. Cu sania șic aiacul.....	170
VII. În sfârșit, uscatul.....	224
VIII. Noul An 1896.....	315
IX. Călătoria spre sud.....	339

ANEXĂ

Relatarea căpitanului Otto Sverdrup despre deriva navei Fram, începând cu 14 martie 1895

I. 15 martie 1895-22 iunie 1895.....	417
II. 22 iunie 1895-15 august 1895.....	442
III. 15 august 1895-1 ianuarie 1896.....	454
IV. 1 ianuarie 1896-17 mai 1896.....	474
V. A treia vară.....	487
Concluzia trasă de dr. Nansen.....	510

Capitolul I

Ne pregătim pentru expediția cu sănii

Cine vor fi cei doi membri ai expediției? Eu și Sverdrup ne-am pus reciproc la încercare și am descoperit că ne descurcăm cât se poate de bine. Însă nu putem părăsi amândoi nava, iar asta e cât se poate de limpede. Unul dintre noi trebuie să rămână și să ia asupra sa responsabilitatea de a-i duce pe ceilalți teferi acasă. Și totuși, e la fel de limpede și că unul dintre noi trebuie să conducă expediția, pentru că doar noi doi avem experiența necesară. Sverdrup își dorește mult să plece; cu toate acestea, cred că riscul de a părăsi nava Fram e mai mare decât cel de a rămâne la bordul ei. Prin urmare, dacă l-aș lăsa să plece, i-aș lăsa pe umeri sarcina mai primejdioasă, în timp ce a mea ar fi mai ușoară. Dacă ar muri, oare m-aș putea ierta că l-am lăsat să plece, chiar dacă aceasta e dorința lui? E cu nouă ani mai în vârstă decât mine. Cu siguranță că responsabilitatea asta m-ar împovăra din cale-afară. În ce-i privește pe tovarășii noștri, care dintre noi ar fi mai bine să rămână pe navă, pentru binele lor? Cred că au încredere în amândoi. Atât eu, cât și Sverdrup am fi în stare să-i ducem cu bine acasă, cu sau fără Fram. Dar nava e însărcinarea specială a lui Sverdrup, în timp ce eu sunt responsabil pentru toate, și mai cu seamă pentru cercetările științifice; așadar, ar trebui să mă asigur că se fac descoperiri importante. Așa cum am mai spus, cei care vor rămâne în urmă vor putea efectua măsurătorile științifice

necesare. Prin urmare, datoria mea e să rămân în urmă, iar a lui – să plece. Și Sverdrup consideră că decizia asta e chibzuită.

L-am ales pe Johansen drept tovarăș de drum, iar în această privință e foarte capabil. Merge cu mare iuțeală pe rachete și puțini au rezistența lui. E un flăcău pe cinste, atât la trup, cât și la minte. Încă nu l-am întrebat dacă vrea să mă însoțească, dar mă gândesc să-i vorbesc cât de curând, așa încât să fie pregătit din vreme. Cu siguranță că și lui Blessing, și lui Hansen le-ar plăcea să vină cu mine, dar Hansen trebuie să rămână pe navă ca să coordoneze investigațiile științifice, iar Blessing nu își poate abandona postul de medic. Și alții s-ar descurca de minune în expediție și nu mă îndoiesc că ar fi încântați să mă însoțească.

Atunci, cel puțin pentru moment, am stabilit că vom pleca spre nord. Voi vedea ce ne va aduce iarna. Dacă vom avea destulă lumină, aș vrea să plecăm în expediție în februarie.

„Duminică, 18 noiembrie. Mi se pare că nu conștientizez cum se cuvine gândul că, peste trei luni, voi porni în expediție. Uneori mă amăgesc cu vise încântătoare despre întoarcerea acasă, după trudă și izbândă. În aceste clipe, totul e bine și frumos. Apoi vin gândurile despre nesiguranța viitorului și despre ceea ce m-ar putea pândi, iar visele mele se destramă, șterse și fără culoare, asemenea aurorei boreale.

*Ihr nacht euch wieder, schwankende Gestalten.*¹

Vai! Momentele astea nesfârșite de îndoială! Înainte de orice hotărâre, trebuie să arunci zarurile morții. Oare dacă plec nu am prea multe de pierdut și prea puține de câștigat? În orice caz, am mai multe de câștigat decât dacă aș rămâne. Și apoi, nu e datoria mea? Răspund în fața unei singure fapături, iar ea... Sunt încredințat că mă voi întoarce. Sunt îndeajuns de puternic, încât

¹ Traducere din germană: „Iarăși vă arătați, tremurătoare forme.“ Vers din *Faust*, de J.W. Goethe (N. tr.).

HJALMAR JOHANSEN

(Dintr-o fotografie făcută în decembrie 1893)

să duc fapta la bun sfârșit. «Fii credincios până la moarte și îți voi da cununa vieții.»

Suntem niște mașinării curioz alcătuite. Într-o clipă suntem ferm hotărâți, în următoarea – plini de îndoială. Inteligența, știința noastră, frământările noastre ne par azi filistinisme amărate care nu valorează doi bani. Măine, ne aruncăm trup și suflet în aceleași lucruri pe care le-am disprețuit ieri. Ardem de dorința

de a sorbi totul cu ființa noastră, de a descoperi noi căi și tropăim nerăbdători, văzând că nu izbutim să găsim soluții desăvârșite. Și apoi, în fața acestei zădărnicii, ne cuprinde iarăși scârba.

«Întreaga lume e asemenea unui grăunte de nisip pus în balanță, asemenea unui strop de rouă căzând în țărână.» Dacă omul are două suflete, care e cel bun?

Nu e prima oară când suferim, deoarece știința noastră e lacunară, iar mintea noastră nu poate cuprinde ce se așterne în față. Dar dacă cel mai mare secret al vieții ni s-ar dezvălui în toată simplitatea, oare am fi mai fericiți? Probabil, dimpotrivă. Fericirea se naște din lupta pentru dobândirea cunoașterii. Nu știu aproape nimic; prin urmare, am toate șansele să fiu fericit.

O să-mi aprind pipa ca să mă liniștesc și voi fi fericit.

Pipa nu mi-a fost de ajutor. Tutunul rulat nu e destul de delicat ca să izvorască vise diafane. O să fumez un trabuc. Ah, de-aș avea o havană adevărată!

Ha! Ca și cum nemulțumirea, dorul, suferința nu ar fi însăși temelia vieții! Fără lipsuri, nu ar exista luptă, iar fără luptă, nu ar fi viață. Asta e sigur. Acum ne luptăm să pornim la drum. Să inspiri frumusețea bătăliei cu tot pieptul! Lupta e viață, iar dincolo de luptă, izbânda ne cheamă.

Închid ochii. Aud o voce cântându-mi:

*Prin mesteceni parfumați,
Printre aromele de flori,
Până-n brazii avântați.“*

„Luni, 19 noiembrie. Toată această blazare e un mof. N-ai dreptul să fii nefericit. Când te simți abătut, ar trebui să te înveselești urcând pe punte și privind cei șapte cățeluși care te întâmpină zbânțuindu-se și jucându-se, atât de plini de bucuria de a trăi, încât mai că te-ar rupe în bucăți. Pentru ei, viața e lumină, deși soarele a dispărut de mult, iar ei trăiesc sub un cort, de unde nu pot vedea nici măcar stelele. Uite-o și pe grăsună Kvik, mama puilor, care dă bucuroasă din coadă. Oare nu ai tot atâtea

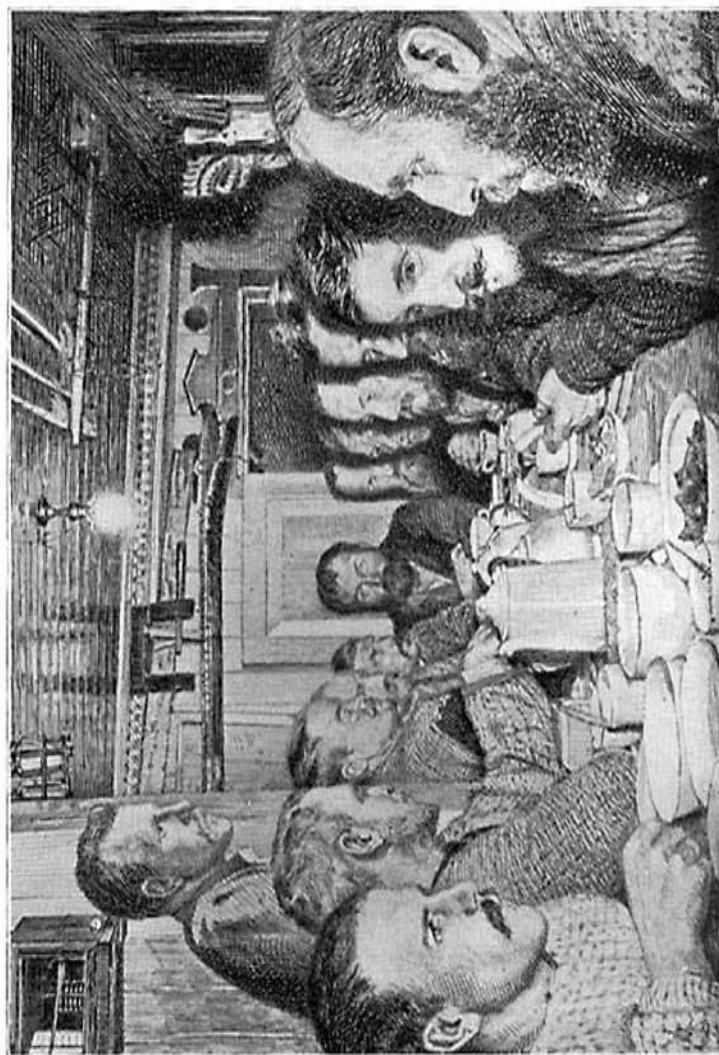
motive ca ei să fii fericit? Dar și ei au parte de neajunsuri. Cu trei zile în urmă, după-amiaza, în timp ce lucram, auzeam moara de vânt învârtindu-se neconținut. Peter le-a dus cățeilor de mâncare. Ca de obicei, animalele s-au ciorovăit puțin pe blidul cu mâncare. Mi-a trecut prin minte că arborele era foarte periculos pentru pui, învârtindu-se pe punte nesupravegheat. După zece minute, am auzit un urlet mai strident decât cele pe care puii le scot de obicei când se ciorovăiesc. În aceeași clipă, moara și-a încetinit mișcarea. Am dat buzna pe punte. Am văzut că un cățel se prinsese în arbore și se învârtea odată cu acesta, urlând jalnic. Bentzen trăgea de cablul frânei, opintindu-se din răsuputeri. Cu toate acestea, moara tot se învârtea. Urletele câinelui erau atât de sfâșietoare, încât primul meu gând a fost să înșfac un topor care zăcea aruncat pe punte și să-i curm suferința. M-am răzgândit, am alergat în ajutorul lui Bentzen și împreună am reușit să oprim moara. În acea clipă a venit Mogstad și, în timp ce noi țineam moara în loc, a eliberat cățelul. Animalul încă trăia, iar Mogstad a început să-l mângâie, ca să-l aducă în simțiri. Perii din blană înghețaseră cumva, lipindu-se de arborele neted de oțel, iar cu fiecare rotație a morii, bietul animal se rotise și se lovide de punte. În cele din urmă, a înălțat capul și a privit buimac în jur. Se învârtise destul de mult, așa că nu era de mirare că nu izbutea să se orienteze. Apoi s-a ridicat pe labele din spate. L-am dus pe semipunte și l-am mângâiat. În curând s-a ridicat și a început să umble încoace și încolo, fără să știe încotro o apuca.

«A avut noroc că s-a prins de blană», a spus Bentzen. «Credeam că i s-a lipit limba de moară, așa cum s-a întâmplat cu celălalt.» Mă trec fiorii numai când mă gândesc cum trebuie să fie să ai limba lipită de un arbore care se învârte! Am dus biata ființă în salon și am făcut tot ce am putut pentru ea. În curând și-a revenit și a reînceput să se joace cu frații lui. Ce viață ciudată: să cutreieri puntea, prin întuneric și frig. Dar când unul dintre noi vine pe la ei cu un felinar, dau buzna cu toții, se holbează la lumină, încep să sară și să dănțuiască în jurul ei, asemenea unor copii în jurul bradului de Crăciun. Asta se întâmplă zi după zi,

iar puii nu au văzut până acum altceva în afară de această punte acoperită cu prelată. Nici măcar cerul albastru! Iar noi, oamenii, n-am văzut nicicând altceva decât acest Pământ!

Hotărârea e definitivă. La sfârșitul dimineții, i-am spus totul lui Johansen, pe larg, folosind aproximativ aceiași termeni de mai sus. Am insistat asupra obstacolelor care s-ar putea ivi pe drum și am subliniat că trebuie să fim pregătiți să întâmpinăm anumite pericole. E o chestiune de viață și de moarte să nu ne autoamăgim. Johansen trebuie să se gândească bine înainte de a hotărî dacă vrea să mă însoțească sau nu. Dacă ar fi de acord, l-aș primi bucuros în expediție. Dar i-am spus că prefer să cugete la treaba asta vreo două zile înainte să-mi dea un răspuns. Mi-a spus că nu are nevoie de timp să cugete; era gata de plecare. Sverdrup poemise demult că o asemenea expediție e posibilă, iar Johansen se gândise bine și hotărâse că, dacă aveam să-l aleg pe el, o să fie onorat să îmi țină companie. «Nu știi dacă ești mulțumit de răspunsul meu sau dacă dorești să mă mai gândesc. Oricum, n-o să mă răzgândesc.» «Nu, dacă te-ai gândit bine la riscurile la care te supui – de pildă, posibilitatea să nu mai vedem vreodată față de om – și dacă ești conștient că, chiar de scăpăm cu bine din încercarea asta, va trebui să înfrunți neîndoielnic multe greutăți, nu mai insist să te gândești.» «Sunt conștient de toate astea.» «Atunci așa rămâne. Măine începem pregătirile pentru expediție. Hansen trebuie să-și caute alt asistent meteorolog.»

„Marți, 20 noiembrie. În seara asta am ținut un discurs în fața întregului echipaj, prin care le-am adus la cunoștință decizia luată și le-am explicat proiectul expediției. În primul rând le-am prezentat pe scurt teoria demersului nostru și istoria acestuia, încă de la început, accentuând ideea pe care mi-am clădit planurile – anume, că o navă care e prinsă între ghețuri în nordul Siberiei va pluti în derivă pe Marea Polară până la Atlantic și va trece, în mod obligatoriu, pe la nord de Ținutul Franz Josef și prin spațiul dintre acest ținut și Pol. Scopul expediției e să ducem la bun sfârșit această plutire în derivă pe marea necunoscută, unde să desfășurăm și alte cercetări. Le-am atras atenția că, indiferent

1.Scott-Hansen 2.Johansen 3.Nansen 4.Pettersen 5.Nordahl 6. Amundsen 7.Bentzen 8.Juell 9.Henriksen 10.Mogstad 11.Jacobsen 12.Blessing 13.Sverdrup

LA CINĂ, 14 FEBRUARIE 1895

(Desen de Johan Nordhagen, după o fotografie)

dacă nava ar traversa Polul sau ar trece de el la o oarecare depărtare, aceste cercetări vor fi la fel de importante. Judecând după experiențele prin care am trecut până acum, nu încapе îndoială că expediția își va atinge scopul. Până acum, totul s-a petrecut conform așteptărilor noastre, iar noi sperăm și ne așteptăm ca lucrurile să decurgă în același mod și în restul călătoriei. Prin urmare, avem toate șansele să ne îndeplinim mare parte din sarcini. Dar apoi s-a pus problema dacă nu cumva am putea săvârși mai mult de atât și le-am explicat, folosind în mare parte limba-jul de mai înainte, cum am putea face mai multe dacă demarăm expediția spre nord.“

Aveam senzația că toată lumea era foarte interesată de expediția plănuită și că toți erau convinși că ar trebui să purcedem. Cred că, dacă i-aș fi întrebat, ar fi răspuns că singurul lucru care nu le place este că nu pot lua parte la expediție. În orice caz, i-am asigurat că, deși e neîndoielnic nobil să înaintezi cât mai mult spre nord, sarcina de a călăuzi nava Fram în siguranță pe Marea Polară și a o duce la destinație nu e cu nimic mai puțin onorabilă. Sau, dacă nu nava, cel puțin ei să ajungă teferi acasă, fără nicio pierdere omenească. Cred că toți au fost convinși de forța argumentului și au fost mulțumiți. Zarurile au fost aruncate și cred că această expediție se va înfăptui cu adevărat.

Așa că am început pregătirile. Am mai scris deja că la începutul verii începusem să construiesc un caiac pentru o singură persoană, a cărui carcasă era din lemne de bambus legate între ele cu grijă. Munca era anevoioasă și a durat câteva săptămâni, dar rezultatul a fost un caiac rezistent și ușor. Cadrul cântărea 7,2 kilograme. Apoi, Sverdrup și Blessing l-au acoperit cu pânză groasă de in, așa încât, cu totul, caiacul cântărea 13,5 kilograme. După ce am terminat munca, i-am trasat lui Mogstad sarcina de a construi un caiac asemănător. Pe urmă, eu și Mogstad ne-am apucat să confecționăm o acoperitoare pentru caiac. Aceste caiace erau lungi de 3,7 metri, la mijloc lățimea era de 0,7 metri; unul dintre ele era adânc de 30 de centimetri, iar adâncimea celuiilalt era de 38 de centimetri. Caiacele eschimoșilor sunt mult mai lungi și mai

înguste, astfel încât nu era ușor să împingi aceste bărci prin apă, dar viteza nu era de mare însemnătate, mai ales că scopul caiacelor era să traverseze culoarele și spațiile deschise din gheață și să navigheze de-a lungul liniei țărnelui. Cu adevărat important era ca bărcile să fie trainice și ușoare, capabile să poarte, pe lângă trupurile noastre, provizii și echipamente o perioadă îndelungată. Dacă le-am fi făcut mai lungi și mai înguste, caiacele nu ar fi fost doar mai grele, ci ne-ar fi expus și pericolului de a ne răni în timpul traversării porțiunilor de gheață neregulată. Așa cum au fost construite, s-au dovedit a fi cât se poate de potrivite pentru scopul nostru. Dacă le încărcam cu chibzuială, în ele încăpeau atât provizii pe trei luni pentru noi, cât și hrană pentru câini. Pe deasupra, pe punte puteau călători unul sau doi câini. În celelalte privințe, bărcile noastre erau asemenea caiacelor eschimoșilor, cu tot cu punte, în afară de deschizătura din mijloc, unde te puteai strecura. După modelul eschimos, deschizătura era mărginită de un cerc din lemn, deasupra căruia ne puteam strecura partea de jos a hainelor din piele de focă, creată anume pentru acest scop, așa încât îmbinarea dintre caiac și haină să fie etanșă. Când ne potriveam haina strâns la încheieturile mâinilor și în jurul feței, valurile ne puteau mătura fără ca vreun strop de apă să intre în barcă. Aveam nevoie de asemenea bărci în caz că ar fi trebuit să străbatem întinderi mari de apă în drumul nostru spre Spitzbergen sau – dacă am fi ales alt traseu – între Ținutul Franz Josef și Novaia Zemlia. În afară de aceste deschizături, mai erau și câteva chepenguri mici la prora și la pupa, în care ne puteam strecura mâinile și depozita proviziile. De asemenea, puteam scoate diverse obiecte mai comod, fără să fie nevoie să scoatem toată încărcătura prin deschizătura de la mijloc. Cea mai bună modalitate de a face pânza impermeabilă ar fi fost să o apretăm și să o vopsim pe dinafară cu vopsea obișnuită. Dar, pe de o parte, ar fi fost foarte dificil să facem munca asta pe un frig cumplit (în cală, temperatura era de $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$) și, pe de altă parte, m-am temut că vopseaua va face ca pânza să devină prea dură și sfărâmicioasă. Așa că am preferat să o înmoi într-o soluție de parafină și seu, ceea ce a

contribuit la îngreunarea caiacelor, așa încât la sfârșit cântăreau 16,2 kilograme fiecare.

În plus, am pus să se construiască niște sănii de mână anume pentru această expediție. Erau zvelte și rezistente, construite special ca să suporte cele mai dificile încercări la care le-ar fi supus expediția cu câini și poveri grele, peste întinderile neregulate de gheață în derivă. Două dintre aceste sănii erau aproape la fel de lungi precum caiacele, 3,7 metri. Am experimentat de câteva ori cu privire la hainele pe care ar trebui să le purtăm și voiam în special să stabilesc dacă e potrivit să pornim îmbrăcați cu hainele din blană de lup, dar de fiecare dată am ajuns la concluzia că sunt mult prea călduroase. Așa că în 29 noiembrie scriam: „Am mers din nou spre nord purtând haina mea din blană de lup, dar tot e prea cald afară (-37,6 °C). Am asudat din greu, cu toate că am mers încet. E destul de anevoios să înaintezi pe întuneric, fără rachete. Mă întreb când va fi îndeajuns de frig ca să pot purta haina asta.“

În 9 decembrie, am ieșit din nou purtând rachete. „Temperatura era de -41 °C. Am ieșit îmbrăcați cu hainele din blană de lup, dar eram cu toții lac de transpirație. E încă prea cald. Cine știe când va fi destul de frig?“

Bineînțeles că am experimentat cortul și mașina de gătit. În 7 decembrie am scris: „Am ridicat cortul de mătase pe care urmează să-l luăm cu noi și am folosit în el mașina de gătit. După teste repetate, am constatat că, folosind gheața la o temperatură de -35 °C, am fiert 3 litri de apă și, simultan, am topit 5 litri într-o oră și jumătate, consumând aproximativ 120 de grame de gaz. A doua zi, într-o oră și jumătate, cu 100 de grame de gaz, am fiert 2,5 litri de apă și am topit 2,5 litri de apă. Ieri, am gătit cam 2 litri de terci de ovăz de primă mână și în puțin peste jumătate de oră am obținut gheață pe jumătate topită și puțină apă, consumând 50 de grame de gaz. Prin urmare, ziua nu vom consuma o cantitate mare de gaz.“

Apoi, am făcut tot felul de calcule ca să aflu ce fel de provizii erau cel mai potrivite pentru expediția noastră, căci era de căpătâi ca alimentele pentru oameni și câini să fie hrănitoare, dar, în

același timp, să nu fie mai grele decât trebuia. Ceva mai încolo, în lista echipamentelor, voi prezenta decizia mea finală în această privință. Firește că, pe lângă toate acestea, a trebuit să luăm în considerare și să testăm instrumentele pe care urma să le luăm cu noi și am fost nevoiți să ne ocupăm de multe altele. Deși poate că erau fleacuri, trebuia luate în considerare. Succesul depinde, în cele din urmă, de îmbinarea fericită dintre asemenea fleacuri.

Noi doi, membrii expediției, ne petreceam majoritatea timpului cu pregătirile. Pe parcursul iernii, și alții au fost destul de ocupați cu pregătirea expediției. De pildă, Mogstad avea constant de lucru confecționând sănii, punându-le tălpi etc. Sverdrup confecționa saci de dormit și multe alte lucruri. Juell se ocupa de accesoriile câinilor, iar când nu lucra în cambuză, lua măsurile câinilor, fabrica hamuri pentru aceștia și le testa. Blessing ne-a pregătit o mică trusă medicală cu medicamente, feșe și alte lucruri de care am fi putut avea nevoie. Alt membru al echipajului era mereu ocupat, copiind toate jurnalele și observațiile noastre științifice pe hârtie subțire, în format prescurtat, așa cum cerusem, pentru că voiam să le iau cu mine, așa încât să mă asigur că notițele supraviețuiau. Hansen se ocupa cu pregătirea formularelor tabelare, a curbelor de mișcare a termometrelor și altele asemenea. Pe lângă asta, i-am trasat sarcina de a schița harta completă a călătoriei noastre și a perioadei de plutire în derivă, până la acel moment.

Cu toate acestea, nu puteam acapara prea mult din timpul lui prețios, deoarece trebuia să efectueze observații științifice fără întrerupere. În acea toamnă, Hansen își ușurase mult munca datorită observatorului pe care îl construise cu ajutorul lui Johansen. Observatorul era de fapt o colibă săpată în zăpadă, foarte asemănătoare cu un iglu eschimos. Se simțea în largul lui înăuntru și atârname o lampă cu gaz de acoperiș. Lumina lămpii, reflectată de pereți, strălucea cu putere. În observator putea manevra instrumentele în tihnă, netulburat de vântul glacial de afară. Cum reușea să aducă temperatura din colibă până la 20 de grade sub limita înghețului, i se părea suficient de cald încât să manevreze instrumentele cu mâinile goale. În observator, Hansen lucra

neobosit, zi după zi, urmărind adesea mișcările misterioase ale acului magnetic, care îi dădeau bătăi de cap. Într-o zi – era 24 noiembrie – a venit la cină puțin după ora 18.00, destul de îngrijorat, și ne-a spus: „Acul magnetic a ajuns la 24° și, în mod uimitor, capătul dinspre nord al acului indică estul. N-am mai auzit de o asemenea înclinație.“ A înregistrat și alte înclinații, de data asta de 15°. În același timp, privind prin deschizătura observatorului său, a băgat de seamă că afară era neobișnuit de multă lumină și că nu doar nava, ci și gheața din depărtare erau vizibile, de parcă ar fi fost lună plină. Și totuși, printre norii groși care acopereau cerul nu se zărea nici urmă de auroră. În acest caz, se pare că înclinația neobișnuită se datora aurorei boreale, cu toate că acul indica estul, și nu vestul, ca de obicei. Nu se punea problema ca banchiza pe care ne aflam să se fi mișcat, pentru că totul fusese cât se poate de liniștit și de nemișcat, și e imposibil ca o mișcare atât de amplă, desfășurată într-un interval de timp atât de scurt, să treacă neobservată și neauzită de echipajul de la bord. Așadar, această teorie poate fi exclusă, iar până acum, această chestiune mi se pare de neînțeles. Eu și Blessing am ieșit imediat pe punte, ca să ne uităm la cer. Într-adevăr, era atât de multă lumină, încât culoarele deschise în gheața dinspre pupa se vedeau limpede, dar nu am zărit nimic neobișnuit.

„Vineri, 30 noiembrie. Am descoperit urme de urs pe gheața de la prora. Ursul venise dinspre est, pășind mărunț și foarte ușor pe gheața proaspăt formată, de-a lungul culoarului deschis în gheață, dar probabil ceva din fața navei îl speriasse, pentru că a făcut stânga-împrejur, întorcându-se cu pași mari, pe același drum. Cât de ciudat că în pustietatea asta umblă ființe vii! Oare ce caută pe aici? De-am avea stomacul atât de rezistent, am putea să îndurăm călătoria până la Pol și înapoi, fără să trebuiască să mâncăm. Dacă i-am ghicit firea, probabil că animalul se va întoarce pe aici în scurtă vreme și poate că atunci vom izbuti să-l privim îndeaproape.¹

¹ Până la urmă, ursul nu a reapărut.